

Araştırma Makalesi • Research Article

15 Temmuz Darbe Girişiminde İletişim Araçlarının Rolü ve Yabancı Basın
The Role of Communication Tools in the July 15 Coup Attempt and Foreign Press

Müşerref Yardım*, Ahmet Ayhan Koyuncu**

Öz: Darbe ve darbe girişimleri aracılığıyla Askerin siyasete müdahalesi Türk siyasetinde sıkça görülen bir olgudur. Osmanlı İmparatorluğunun gerileme devrinde Cumhuriyet dönemine kadar asker, çeşitli gerekçelerle siyasete müdahale etmiştir. Cumhuriyet döneminde yaşanan ilk darbe 27 Mayıs 1960 darbesidir ve bundan sonra neredeyse her 10 yılda bir tekrar eden bir duruma dönüşmüştür. Bu sürecin son halkası, 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi olmuştur. 15 Temmuz Darbe Girişimi, alışıldığın dışında bir gelişme seyri izlemiş ve ilk defa halkın kararlı duruşu sayesinde başarısız olmuştur. Darbelerin gerçekleşme ve meşrulaştırılma sürecinde medya ve iletişim araçları oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle 27 Mayıs darbesi ile başlayıp 28 Şubat Postmodern darbesine kadar devam eden süreçte medya, darbecilerin toplumsal meşruiyet zemini oluşturmalarına önemli ölçüde katkı sunmuştur. Fakat internet teknolojilerinin gelişimi, akıllı telefonların yaygınlaşan kullanımı, özel kanalların kurulması ve bağımsız medyanın gelişmesi ilk defa darbenin başarısız olmasında önemli bir rol oynamıştır. Farklı eğilimlere sahip onlarca TV kanalı, internet haberciliği, akıllı telefonlar aracılığıyla halkın kendi arasında haberleşme imkanı darbecilerin önceden olduğu gibi medyayı kontrol edebilmelerinin önünü kesmiş ve darbe ile ilgili durum tersine dönmüştür. Bu bağlamda çalışma 15 Temmuz darbe girişiminde medya ve iletişim araçlarının rolünü ve bu girişimin yabancı basındaki yansımalarını incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: 15 Temmuz, Darbe, Medya, İletişim, Yabancı Basın

Abstract: Military intervention in politics through coups and coup attempts is a frequent phenomenon in Turkish politics. In the decline period of the Ottoman Empire, until the Republican period, the military intervened in politics for various reasons. The first coup in the Republican period was the May 27, 1960 coup, and after that, it turned into a recurring situation almost every 10 years. The last link of this process was the coup attempt on 15 July 2016. The July 15 Coup Attempt followed an unusual course of development and failed for the first time thanks to the determined stance of the people. Media and communication tools play a very important role in the realization and legitimation of coups. Especially in the process that started with the 27 May coup and continued until the 28 February Postmodern coup, the media contributed significantly to the social legitimacy of the putschists. However, the development of internet technologies, the widespread use of smart phones, the establishment of private channels and the development of independent media played an important role in the

* Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, myardim@erbakan.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8090-4146

** Doç.Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, ahmetakoyuncu@hotmail.com (sorumlu Yazar)
ORCID: 0000-0002-9056-7283

Cite as/ Atıf: Yardım, M. & Koyuncu, A. A. (2022). 15 Temmuz darbe girişiminde iletişim araçlarının rolü ve yabancı basın. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 653-664.
<http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1052278>

Received/Geliş: 02 January/Ocak 2022

Accepted/Kabul: 26 May/Mayıs 2022

Published/Yayın: 30 August/Ağustos 2022

failure of the coup for the first time. Dozens of TV channels with different tendencies, internet journalism, and the opportunity to communicate among the people through smart phones prevented the putschists from controlling the media as before, and the situation regarding the coup was reversed. In this context, the study examines the role of media and communication tools in the July 15 coup attempt and the reflections of this attempt in the foreign press.

Keywords: July 15, Coup, Media, Communication, Foreign Press

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme devrinden bu yana askerinin siyasete müdahalesi Türk siyasi tarihinde sıklıkla görülen bir vaka olmuştur. Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı sonrasında yıkılması ve yerine kurulan yeni Cumhuriyet'te askerinin siyasi görevler almasının engellenmesi, ordunun siyasete müdahalesinin önüne geçememiştir (Kayalı, 2005). Cumhuriyet'in kuruluşundan 1950 yılında Demokrat Parti'nin (DP) iktidara geldiği tarihe kadar tek parti iktidarı esnasında pek problem olmayan ordu-siyaset ilişkileri, DP döneminde farklı bir seyir izlemiş ve nihayetinde 27 Mayıs 1960 darbesi ile sonuçlanmıştır.

27 Mayıs darbesi “kardeş kavgasına meydan vermemek” ve “demokrasiyi içine düştüğü buhrandan kurtarmak” gerekçeleri ile yapılmıştır (Zürcher, 2002: 351). Bu darbe, yeni kurulan Cumhuriyet'te askerinin doğrudan bir şekilde ilk defa siyasete müdahalesidir ve hemen her on yılda bir tekrarlanan bir alışkanlığın ilk halkasını teşkil etmektedir. Darbe neticesinde dönemin Başbakanı Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan idam edilmişlerdir. Ancak darbeyi yapan ekip farklı kesimlerden oluşan bir koalisyondur ve hemen arkasından anlaşmazlıklar baş göstermiştir. Öyle ki Ekim'in sonunda Milli Birlik Komitesi (MBK) ihtilaflarla felç olmuş durumdaydı (Ahmad, 2010: 215). Darbenin önde gelen figürlerinden Türkeş ve Madanoğlu kısa süre içerisinde darbe sonrası kurulan (MBK) tasfiye edilmişlerdir. 1961'de yeni bir anayasa hazırlanmış ve siyasi hayatı normale döndürme süreci başlamıştır. Daha sonra 1962 ve 1963'te Albay Talat Aydemir iki defa darbe girişiminde bulunmuş ancak başaramamıştır. İkinci darbe girişiminin de başarısız olması neticesinde idam edilmiştir. Kısa süre sonra yapılan seçimlerle normal siyasi yaşama geçilse de 12 Mart 1971'de siyasi iradeye bir müdahale daha yapılmıştır. Ordu hükümete muhtıra vermiş ve hükümet bu muhtıra neticesinde istifa etmek zorunda kalmıştır (Ahmad, 2015: 176). Bu kez de hükümette Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde kurulan Adalet Partisi (AP) ve Partinin başında Süleyman Demirel bulunmaktadır. Daha sonra 12 Eylül 1980'de Genelkurmay Başkanı Kenan Evren önderliğindeki askeri darbe gerçekleşmiştir. Bu darbeye de AP ve Demirel hükümette idi. 12 Eylül darbesi sonrasında beş kişilik bir Milli Güvenlik Kurulu (MGK) oluşturulmuş ve yeni anayasa çalışmalarına başlanmıştır. Referandumda askerlerin bile beklemediği yüksek bir oranda, % 91.37 oranında “evet” çıkmıştır (Ahmad, 2015: 222). 1982'de yeni anayasa kabul edildi, 1983 yılında ise serbest seçimler gerçekleştirilmiştir. Siyaseten normalleşmenin yaşandığı kısa bir zaman diliminden sonra 28 Şubat 1997'de “postmodern” olarak nitelenen bir darbe daha gerçekleştirilmiştir. İktidarda bu sefer DP-AP çizgisinde siyaset yapan Doğru Yol Partisi (DYP) ile koalisyon hükümeti kuran Refah Partisi (RP) ve Necmettin Erbakan vardı. 28 Şubat 1997 tarihinde MGK'da bir takım tavsiye kararları alındı ve hükümetin bu kararları imzalaması için bir dayatmaya gidilmiştir. Hükümetin istifa etmesi için baskı yapılmaya başlandı ve nihayetinde hükümet iktidardan düşürülmüştür. Yerine Anavatan Partisi (Anap) Genel Başkanı Mesut Yılmaz Başbakanlığında azınlık hükümeti kurulmuştur. Önce Refah Partisi anayasa mahkemesi tarafından kapatılmış ve devamında partinin diğer üyeleri tarafından kurulan Fazilet Partisi (FP) RP'nin devamı olduğu gerekçesi ile tekrar kapatılmıştır. *Bin yıl süreceği* dillendirilen 28 Şubat süreci, FP'nin kapatılması sonrasında kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (Ak Parti) sadece beş yıl sonra 2002 seçimlerinde iktidara gelmesi ile sonuçlanmıştır. Ancak Ak Parti 27 Nisan 2007'de muhtıra, 2008 yılında kapatılma davası, 7 Şubat MİT krizi ve 17-25 Aralık yargı darbesi gibi çeşitli darbe girişimlerine maruz kalmıştır.

1. 15 Temmuz Darbe Girişimi

15 Temmuz 2016 Cuma günü 21 civarlarında Boğaz köprüsünün bir grup asker tarafından kapatılmasıyla birlikte askeri bir kalkışma yaşandığı anlaşılmıştır. Önceleri güvenlik nedeni ile kapatıldığı düşünülen ama çeşitli darbe söylentileri de dillenen bu süreçte dönemin Başbakanı Binali Yıldırım bir televizyon bağlantısında askeri bir kalkışma olduğundan bahsetmiştir. Sadece köprü kapatılmakla yetinilmemiş, çeşitli kurum ve kuruluşlara da operasyonlar düzenlenmiştir.

Bu girişimin çok erken gündeme düşmesi üzerine Türkiye tarihinde yaşanmamış bir durum ortaya çıkmıştır. Halk, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağrısından daha önce çeşitli hem STK'ların çağrısıyla hem de kendiliğinden bir şekilde sokaklara çıkmaya başlamıştır. Darbecilerin TRT'yi ele geçirmesiyle birlikte TRT ekranlarında kendilerine "Yurtta Sulh Konseyi" adını veren darbecilerin darbe bildirisi okunmaya başlanmıştır. Bu bildiri ile oldukça tanıdık söylemler dile getirilmiştir: İrtica, laiklik, çağdaşlık, Atatürkçülük vs. Ancak önceki darbelerle karşılaştırıldığında sadece TRT'in ele geçirilmesiyle medya susturulamadı. Çok çeşitli ve bağımsız medya organları aracılığı ile halka direniş çağrısında bulunulmuştur. Özel bir TV kanalı görüntülü telefon bağlantısı aracılığıyla Cumhurbaşkanı Erdoğan ile canlı bağlantı kurdu ve Erdoğan halkı meydanlara ve havalimanlarına çağırıştır.

Bu durum, darbeci hafızada deprem etkisi yaratmış, çünkü hemen her on yılda bir darbe ile karşılaşan Türk halkı, iradesine müdahaleyi içine sindiremese de sineye çekmek zorunda kalmıştır. Ama bu sefer olaylar farklı gelişmiş, halk ilk defa bir liderin direniş çağrısına kulak vermiştir. Aslında bu direniş tavrının ilk örneğini 27 Nisan e-muhtırasına karşı tavırda görmek mümkündür. Akın'a (2016: 40) göre Türk siyasi tarihi açısından dikkat çeken tarih, aslında 27 Nisan'dan ziyade 28 Nisan 2007 tarihidir. Çünkü 28 Nisanda Türk siyasi tarihinde bir ilk yaşanmış ve o gün, seçilmiş hükümet, ordunun hükümete bağlı bir kurum olduğunu, siyasi işleyişe müdahalesinin asla kabul edilemeyeceğini ifade eden bir karşı bildiri okumuştur. Sürecin hemen ardından seçim kararı alınmış ve Ak Parti, yaklaşık % 50 gibi bir oy oranıyla yeniden iktidara gelmiştir.

Hem 28 Nisan hem de 15 Temmuz darbe girişimi Türkiye'nin yeni bir sosyolojiye gebe olduğunun iki önemli göstergesi olmuştur. Darbe girişimi esnasında canlı yayında Erdoğan'ın halkı direnişe çağırdığını duyan Fetöcü gazeteci Kerim Balcı, bu halkın bırakın direnmeyi siper almayı bile bilmediğini, tabiri caizse bu halktan direniş beklemenin halkın katliamına neden olacağını ima eden ifadeleri, aslında darbecilerin genel beklentilerinin ne yönde olduğunu göstermektedir. Ancak halk, darbecilerin beklentilerini boşa çıkarmıştır. 15 Temmuz gecesi meydanlara ilk çıkanların profiline bakıldığında muhafazakâr orta sınıf olduğu görülmektedir. Söz konusu bu sınıf, darbe girişiminin olduğu gece, özgürlüğüne ve bağımsızlığına sahip çıkan bir tavır sergilemiştir (Karakaş, 2016a: 90; Konda, 2016: 10). Ancak sonraki süreçte sadece muhafazakâr orta sınıf değil, farklı siyasi ve ideolojik mecralardan da darbe karşıtı eylemlere katılanların olduğu görülmüştür. Bu durum aslında yeni bir sosyolojinin de göstergesidir. Darbecilerin hafızası bu yeni sosyolojiyi algılamakta sorun yaşamıştır. Ayrıca bu durum, Karakaş'a (2016b: 85) göre Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinin Ak Parti'nin de çerçevesini aşip ötesine geçtiğinin bir göstergesi olmuştur. Nitekim meydanlarda çekilmiş resimlere bakıldığında siyasal ve ideolojik yelpazenin farklı kesiminde yer alanların el ele eylemleri açıkça görülmektedir. Bu resimler Karakaş'ın iddiasını güçlendiren bir argüman olarak ifade edilebilir.

15 Temmuz'da yaşanan darbe girişimini diğer darbe girişimlerinden ayırt eden bir yönbulunmaktadır. 15 Temmuz darbe girişiminde önceki dönemlerde yaşananlar gibi sadece siyasi irade hedef alınmamış, aslında doğrudan millet hedef alınmıştır (Palabıyık, 2018: 697). Çünkü darbe girişimi fark edildiğinde millet iradesini korumak için meydanlara dökülmüş ve hem darbecilerin güzergahları üzerinde engel oluşturmaya çalışmış hem de darbecilerin hedef alacağı yerlerde bir nevi canlı kalkan olmaya çalışmıştır. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Erdoğan'ın Kısıklı'daki evinin önü, Genelkurmay Başkanlığı'nın önü gibi stratejik yerlerde darbecilerin önünü kesmeye çalışmıştır. Ancak darbeciler halkın üzerine ateş açmakta tereddüt etmemiş, tanklarla kalabalıkların üzerine yürümüş hatta uçaklarla bombalamıştır. Ayrıca savaşta düşmanların bile yapmadığı Meclis'in bombalanması

gibi bir durum dahi gerçekleşmiştir. Ancak tüm bu süreçte halk, iradesini koruma amacıyla geri adım atmamış, tankların önüne geçmiş, altına yatmış, tankları nasıl durdurabileceğinin yollarını aramıştır. Dolayısıyla millet, iradesine sahip çıkmıştır.

Darbe sürecinde şaşkırtan bir durum, Türk solunun darbe girişimi karşısındaki tavrı olmuştur. Her zaman darbenin karşısında durduğunu iddia eden Türk solu, sadece 12 Eylül'de sahici bir karşıt tavır sergilemiştir denebilir; çünkü 12 Eylül sol hareketlerin üzerinden silindir gibi geçmiştir. Ancak örneğin 27 Mayıs 1960 darbesi solcuların benimsediği, nispeten desteklediği, hiç değilse karşı çıkmadığı bir darbe olmuştur. Hatta Aktay'a (2016: 20) göre 27 Mayıs Türk Sosyalizminin 1960'lı yıllarda onuru ve gururu gibi koruduğu bir askeri harekattır. 15 Temmuz akşamı da benzer bir tavır sergilemiş ve istisnalar haricinde meydanlarda görünmemişlerdir. Bu tavır, zaten bir süredir mevcut olan "Erdoğan gitsin de neye mal olursa olsun" benzeri bir tavrın yansıması olarak okunabilir. Hatta zaman zaman demokratik yolla Erdoğan'ı devirmenin mümkün olmadığı ve bu yüzden askerden medet beklendiği verilen tepkilerde ortaya çıkmaktadır. Mesela dönemin CHP yönetiminde yer alan akademisyen Süheyl Batum (URL-1) "Asker kâğıttan bir kaplanmış" şeklinde bir ifade kullanarak, askerin beklentilerini karşılayamadığını ifade etmiştir. 15 Temmuz darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından kendini solcu olarak tanımlayan pek çok isim bu işten Ak Parti'nin kazançlı çıktığını ifade eden analizler yaparken ana muhalefet CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu ise doğrudan "kontrollü darbe" söylemiyle işin aslında bir tiyatro olduğunu ima etmiştir.

"Demokratik değerleri" dünyaya ihraç etme kaygısı içinde olan Batı dünyası, Mısır'da yaşanan darbe karşısında gösteremediği ilkeli tavrı, bu süreçte de gösterememiştir. Özellikle darbenin ilk saatlerinde ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklama son derece manidar ve kime hitap ettiği belli olmayan bir açıklama olmuştur. Üstelik Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bir darbe girişimi olduğunu ifade ederek ABD'den ve diğer ülkelerden destek talebinde bulunmuştur. Ancak ABD, üç saat boyunca herhangi bir açıklama yapmaktan kaçınmış, darbe girişiminin başarısız olduğunun belirginleşmesiyle beraber Dışişleri Bakanı John Kerry "Türkiye'de barış (sulh), istikrar ve devamlılık olmasını umuyoruz" gibi muğlak bir açıklama yapmıştır (URL-2). Özellikle darbecilerin kendilerini Yurtta Sulh (barış) Konseyi olarak tanımlamaları, açıklamayı daha da ikircikli hale getirmiştir.

Sadece ABD değil, neredeyse tüm Batılı aktörler darbe girişimine karşı ya kayıtsız kalmış ya da doğrudan darbecilere destek veren açıklamalar yapmışlardır (Ataman ve Shkurti, 2016: 61). Darbenin ilk saatlerinde sessiz kalan Avrupa Birliği (AB), resmi ilk açıklamasını 16 Temmuzda yapmıştır. Bu açıklamada AB yetkilileri Federica Mogherini ve Johannes Hahn, ABD'den farklı olarak darbe girişimini kınamış ancak Türkiye'nin anayasal düzenine hızlı bir şekilde geri dönme ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir (URL-3). Açıklamada insan hakları, hukukun üstünlüğü ve özgürlüklere de vurgu yapılmıştır. Daha sonra olağanüstü hal ilan edildiğinde AB, sık sık Ohal'den rahatsızlığını dile getirmiştir. Yaklaşık ikiyüzlü kişinin hayatını kaybettiği, ikibinden fazla insanın yaralandığı bir darbe girişimine karşı yaşanan süreçte ilan edilen Ohal'den her fırsatta rahatsızlığını ifade eden AB, birkaç bombalı eylem dolayısıyla iki yıldan fazla bir süredir Ohal şartlarında yaşayan Fransa'ya ise hiç değinmemiştir.

2. 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Medya

2.1. Darbeler Tarihinde Medyanın Rolü

Türk siyasi tarihi açısından önemli dönüm noktalarından birisini teşkil eden 15 Temmuz darbe girişiminden bahsedilince akla ilk gelen medya olmaktadır. Halkın darbeye karşı duruşunda medya merkezi bir rol üstlenmiştir. "Dördüncü kuvvet" olarak da tanımlanan medya küresel dünyada yadsınamaz bir gücü temsil etmektedir. Medya siyasi, sosyal ve ekonomik gündeme dair meseleleri belirlediği gibi bir kişiyi veya bir grubu yücelttiği gibi itibarını da yerle bir edebilmektedir. Böylelikle medya büyük ölçüde fikirleri, alışkanlıkları, gelenekleri ve düşünce kalıplarını önemli ölçüde belirlemektedir. Medya neyin doğru neyin de yanlış olduğuna karar vermektedir.

Darbe ve medya ilişkisinde medyanın darbelerde üstlendiği rol tartışma konusu olmaya devam etmektedir. İletişim teknolojilerinin darbeye direnenler tarafından olduğu kadar darbeciler tarafından da kullanıldığı görülmüştür. Medya kimi zaman darbeciler tarafından amaçlarına ulaşmak için bir araç

olarak kullanılmış, kimi zaman da darbeye karşı halkın bilgilendirilmesi ve ayaklandırılması görevini üstlenmiştir. Kısacası medya, halkın ayaklandırılmasında önemli rol oynadığı kadar sindirilmesinde de önemli rol oynamıştır. Devran & Özcan'a (2016) göre 27 Mayıs 1960, 12 Eylül 1980 ve 28 Şubat 1997 darbelerinde darbecilerin mesajlarının duyurulmasında, kitlelerin kontrol altında tutulmasında ve yönetilmesinde medya önemli bir araç işlevi görmüştür. Darbeciler ilk olarak radyo ve televizyon yayınlarını ele geçirmişlerdir. Bazı dönemlerde medya doğrudan bir darbe aracı biçiminde kullanılmıştır (Birand, 2011). Örneğin Türkiye'de 1997 ve Venezuela'da 2002 yıllarında gerçekleştirilmeye çalışılan darbeler ve darbe girişimlerinde medyanın rolü açısından enteresan benzerlikler göze çarpmaktadır. Çünkü her iki vakada da medya sadece sıkıyönetim ilanında değil, aynı zamanda darbe için zemin hazırlanmasında da önemli görevler üstlenmiştir (Çetin, 2013; Castillo, 2003). Uluslararası boyutta Tayland örneği verilebilir. 22 Mayıs 2014 tarihinde Tayland ordusu "durumun normalleşmesi" adına ülkenin kontrolünü ele geçirdiğini açıklarken darbe girişiminden sonra medya da ordu tarafından ele geçirilmiş ve ordunun izin verdiği yönde yayın yapabilmektedir. Meydanın kontrol altına alınması halkın yanlış bilgilendirilmesi ve darbe karşısında zorluk çıkarılmaması gibi sonuçlar doğurmuştur (RSF, 20 Ocak 2016). 15 Temmuz Darbesinin duyurulması da e-posta yoluyla yapılmıştır. "Darbeciler halk üzerinde psikolojik etki yaratmak için basın-yayın araçlarını kullanmıştır. Bunun için öncelikle TRT'yi ele geçiren darbeciler ana haber bülteni sunucusu Tijen Kardeş'a zorla darbe bildirisini okutmuşlardır." (Demir & Çağlar, 2017: 25-26).

Ancak iletişim teknolojileri aynı zamanda darbeye karşı direniş ve halkın sokağa çıkmasında da etkili olmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gazeteci Hande Fırat'a bağlanarak canlı yayında *Facetime* adlı program aracılığı ile görüntülü konuşması, 15 Temmuz Darbe girişiminin seyrini değiştirerek halkın direnişini noktasında bir motivasyon kaynağı olmuştur. KONDA (2016) ve ANDY-AR'ın (2016) yaptığı araştırmalar Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın canlı yayına bağlanması halkın sokağa çıkmasında belirleyici olduğunu ortaya koymuştur.

15 Temmuz Darbe sürecinde medyanın nasıl bir tutum sergilediği konusunda Devran & Özcan'a göre (2016: 86) medyanın hemen tamamı çok iyi bir imtihan vermiştir. "Anadolu Ajansı, televizyonlar, internet haber portalları, gazeteler vs. yayıncılık adına yoğun çaba harcamışlardır. Gazeteler internet sayfalarından sıcak görüntü ve haberleri geçerken televizyonlar sürekli canlı bağlantılar yaparak sahadan gelen görüntülerle darbenin engellenmesi için mücadele etmişlerdir." (Ayrıca bkz. Demir, 2016: 16; Kılıç, 2016).

Hajdarmataj'ın (2017) aktardığına göre "TRT'de korsan bildirinin okutulması ve sonrasında darbe girişimine dair olayların televizyon haber ve programlarında oldukça yoğun bir şekilde ele alınması, televizyonun önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Hemen hemen her evde bulunan televizyon, darbeye ilgili ciddi anlamda ilk gözlemlerin yapıldığı meca olmuştur. Televizyon darbecilerin propagandasının yayılmaması ve milleti yönlendirme konusunda hem güvenlik açısından hem de diğer medya platformlarına kaynak olarak çok önemli rol oynamıştır". Bu bağlamda pek çok yurttaş telefonlarıyla çektikleri video ve görüntüleri medyaya servis etmiş ve TV kanallarına canlı olmasa bile anlık sıcak görüntüleri ekrana aktarmış, bu sayede halkı bilgilendirme imkânına katkı sunmuştur. "15 Temmuz gecesi akıllı telefonu olup sokaklara ve meydanlara çıkan herkes hem direnişçi hem de "yurttaş muhabiri olarak" medya mensubu işlevi görmüştür. Güvenlik kameralarından alınan görüntüler de televizyon kanalları üzerinden yaşanan vahşet dünya kamuoyuna iletilmiştir" (Devran & Özcan, 2016:87).

Öte yandan sosyal medya da darbe gecesinde direnişin sembollerden biri olmuştur. Sanlav'a göre sosyal medyada Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik diktatör algısı oluşturularak darbe meşrulaştırılmak istenirken sosyal medyanın darbe hazırlığında etkin olurken darbenin püskürtülmesinde de hayati bir yerde durmuştur (AA, 15 Temmuz 2017). Sosyal medya ağları basit birer aygıt olmaktan öte, her ülkede yaşanan problemlerin dünya çapında bilinmesine; insanların örgütlenmesine yönelik bütün süreçleri organize eden stratejik iletişim ağlarıdır. Bundan dolayı Mısır ve Libya gibi ülkelerde karşılaşılan toplumsal kalkışmalar sırasında yönetimler sosyal medyayı engellemeye çalışmışlardır. Sosyal medyanın kullanıcıları üzerinde bıraktığı etki farklı tutumlara

sebebiyet vermektedir. Devran & Özcan'ın (2016: 77-78) Bailly'den (2012) aktardığına göre *Slacktivistler*, sokak hareketlerine katılmasalar da bilgileri takip etmekte, paylaşarak veya beğenerek desteğini beyan edebilmektedir. Bazıları ise sosyal medyada gördüğü, okuduğu mesajların ardından sokaklardaki eylemcilere katılıp daha aktivist bir tutum sergilemektedir. Türkiye'de de halk, benzer biçimde sosyal medya üzerinden organize olup, darbecilerin girişimini etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda camilerden ezan ve sala okunması, sosyal medya mesajları ve halkın meydanlara çıkması arasındaki ilişki arasında ciddi örtüşmenin olduğu görülmektedir. Bundan dolayı vatandaşların meydanlara çıkmasında okunan salaların ve sosyal medya mesajlarının oldukça etkili olduğu ve sürece pozitif katkı yaptığı açık bir şekilde görülmektedir (Ünver ve Alasaad, 2016'den akt. Devran & Özcan, 2016: 83).

Sungur'a göre 15 Temmuz günü, kalkışmanın ortaya çıkmasından sonra, saat 22.00'dan itibaren atılan tweetlerde önemli ölçüde artış gözlemlenmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın canlı yayına *Facetime* ile bağlanması ile darbe girişimi en çok Tweet atılan konu olmuştur. Normal günde atılan Tweet sayısı 16.500 civındayken 15 Temmuz Günü 71.938 Tweet atılırken 16 Temmuz'da Tweet sayısı 495.000'e ulaşmıştır (Miş vd., 2016: 65). 15 Temmuz Darbe girişiminde sosyal medyada en çok Tweet atılan konular arasında %39 oranla "köprülerin kapatılması", %32 oranla Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşması ve %16 oranla TBMM'nin bombalanması olmuştur (Demir, 2016: 18). 15-19 Temmuz arasında ülke çapında en çok tweet atılan konular, darbe girişimine yönelik ortaya konan tepkileri ifade etmektedir. Bu iki tarih arasında #darbeyehayır, #askerimedokunma, #NoCoupinTurkey, #DemokrasiBayramı, #milletarih yazıyor, #AskerimeSevgimSonsuz, #VatanBirBayrakBir, #UyumuyoruzÇünkü, #KahramanMilletinŞerefliNöbeti #Türkiyeyenilmedi vb. etiketler ön plana çıkmıştır. Sosyal medya gündemine bakıldığında darbe karşıtlığı söylemi hem kalkışma esnasında hem de kalkışmanın ardından ana gündem konusu olmuştur. Buna binaen sosyal medyanın gündemi ile halkın meydanlardaki darbeye karşı gösterdiği tepki doğru orantılıdır denilebilir (Sungur, 2017:604).

2.2. Darbe karşıtlığı ve Darbe Seviciliği Arasında Medya

Meşrulaştırılan Darbe

15 Temmuz Darbe girişimi ulusal boyutta kalmamış, uluslararası arenada da gözlerin yeniden ve yine Türkiye'ye çevrilmesine neden olmuştur. Özellikle Batılı ülkeler gelişmeleri yakından takip ederek olup bitenleri kendi perspektifleriyle dünyaya aktarmışlardır. Batılı ülkelerin darbelere karşı şimdiye kadarki tutumları ya doğrudan darbenin bir parçası olmak ya da darbeye ve darbecilere dolaylı yollardan destek vermek şeklinde olmuştur. 15 Temmuz Darbesinde demokratik yollarla seçilmiş hükümetin demokrasi dışı yollarla düşürülmeye çalışılması meşrulaştırılmıştır. Ulusal medya darbe karşısında halkın direnişi yanında yer alırken uluslararası ve özellikle Batı medyası, Batılı yetkililer gibi, darbe yanlısı yayınlarıyla ve önyargılarıyla darbe destekçisi olarak hafızalarda yer almıştır.

Batı medyasının, 15 Temmuz Darbe girişimine yaklaşımı şimdiye kadar Türkiye hakkında takındığı tavırdan farklı olmadığı görülmüştür: Darbenin alkışlayıcısı ve destekçisi olmuştur. Türkiye devletinin darbe esnası ve sonrasında darbecilere yönelik tutumunu "insan haklarına" aykırı bulan Batı medyası darbecilerin şiddete dayalı uygulamalarını ve öldürdükleri insanları da görmezlikten gelmiştir. Devletin ve özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın siyasi kimliği ve hayata geçirdiği politikaları antidemokratik bulan Batı medyası darbeyi alkışlamıştır. Batı medyasında Türkiye karşıtı yayınlar her zaman yapılagelmiştir. Ancak 15 Temmuz Darbesi esnasında ve sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Türkiye halkı Batı medyasının açık hedefleri haline geldikleri görülmektedir. Türkiye karşıtı söylemlerin 15 Temmuz Darbesinden itibaren daha da sertleşerek ideolojik bir çatışma şeklini aldığı söylenebilir. Batı medyası gerçekleri çarpıtmanın yanında gerçek dışı söylemlere de başvurmuştur. 15 Temmuz Darbe girişiminde en çarpıcı örnek olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Almanya'ya kaçtığı haberi olmuştur. *Le Monde* gazetesi, *Milliyet* gazetesinin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Atatürk Havalimanı yolunu tuttuğunu iddia etmiştir (Le Monde, 16 Temmuz 2016). *Daily Beast* de Erdoğan'ın Almanya'ya yaptığı sığınma talebinin reddinden sonra İngiltere'ye yöneldiğini açıklamıştır (15 Temmuz 2016).

15 Temmuz Darbe girişiminden sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan için, daha önce dile getirilen, “diktatör” tanımlamasına daha sık rastlanır olmuştur. Darbe sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın mevcut gücüne daha da güç katarak Türkiye'nin diktatörlüğe doğru evrildiğine dikkat çekilirken (Der Spiegel, 22 Temmuz 2016), Erdoğan'ın darbeyi bahane ederek mutlak gücünü daha da pekiştirdiği ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Anayasa değişiklikleri ile cumhurbaşkanlığı yetkilerini artırma arzusunda olduğu; kadınlar hakkındaki görüşleri, Kürtlere karşı baskıcı tutumları, ifade özgürlüğüne vurulan darbeleri daha önceden bilinirken Temmuz 2016'dan bu yana başlayan yeni süreçle birlikte Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın otoriterliği yükselişe geçtiği görüşleri benimsenmiştir (RFİ, 24 Aralık 2016). *The Economist* Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türk toplumunun hayatlarını hiçe sayarak uğruna canlarını verdikleri demokrasiyi tehlikeye attığını haber yaparken (*The Economist*, 23 Temmuz 2016) *Daily Mail* Erdoğan'ın artan otoriter yönetiminden dolayı darbe yapma gereğini savunmuştur (Telci, Efe, Kardeş, & Çağlar, 2017:31).

Foreign Affairs adlı dergide yayımlanan bir yazı, Erdoğan'ın darbe girişiminin ardındaki tek gerçek suçlu olduğunu ve “yıllardır yerine getirilmeyen sözlerden ve halk içinde paranoyanın gittikçe derinleşmesinden dolayı, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın hakettiğini bulduğunu” yönünde bir iddiada bulunmuştur (Rubin 2016). Darbenin ertesi günü ABD'li terör uzmanlarından Edward Luttwak, *Foreign Policy* için kaleme aldığı yazıda “Kadınların değil sadece bıyıklı erkeklerin sokaklarda olduğunu, sloganların vatansızlıkla ilgili değil İslami olduğunu, darbecilerin değil Erdoğan'ın demokrasiyi ortadan kaldırdığını ve darbe girişiminin arkasında Gülenistlerin değil seküler Kemalistlerin olduğunu” iddia etmiştir (Luttwak, 2016'den akt. Ataman, 2016: 67).

Fransız medyasında da benzer görüşler dile getirilmiştir. Marcou'ya göre “15 Temmuz Darbesi ile Türkiye şiddetli bir otoriteleşme sürecine girmiştir. Darbe, ordu, polis, adalet, eğitim veya basın gibi hemen hemen bütün kurumlarda büyük tasfiye için bir başlangıç noktası olarak hizmet eden 15 Temmuz Darbesi neredeyse gerekçesiz ya da sorgulanabilir bahanelerin altında tasfiyeler gerçekleştirilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan darbeyi kendi lehine nasıl kullanacağını biliyordu: Gücünü özelleştirerek gücünü daha da sağlamlaştırmak için bir vesile kıldı. Ayrıca darbe, muhalefeti silahsızlandırdı” (Le Figaro, 15 Temmuz 2017). Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 15 Temmuz Darbesi ile kendisini halka Türkiye'de “demokrasi savunucusu” gibi sunduğunu, ancak iktidara geldiğinden bu yana Cumhurbaşkanı'nın bireysel özgürlükleri, basın özgürlüğünü ve muhalefetin gücünü sürekli olarak azalttığı görüşü sıkça dile getirilmiştir (La Liberation, 16 Temmuz 2016). Batı medyasının 15 Temmuz Darbe gecesi hakkında attığı başlıklar Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın var olan gücüne güç katan bir gece olduğudur (Le Soir, 15 Temmuz 2017). Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın orduyu arındırma, rakiplerini ve muhalefeti susturma ve yok etmekte artık daha özgür olduğu (La Croix, 17 Temmuz 2016) vurgulandığı görülmektedir. *Le Monde Diplomatique* dergisinin Temmuz 2016 sayısı Selahattin Demirtaş'ın yazısını “*Erdoğan'ın Kirli Savaşı: Kendini Sultan Zanneden Adam*” başlığı ile vermiştir. Yazıda 15 Temmuz Darbe Girişimi ve iddia edilen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın diktatörlük analizi HDP ve Kürtler üzerinden yapılmaktadır. Yazıda Türkiye'de solun önde gelen isimlerinin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın güç susuzluğunu gidermek için muhaliflere karşı başlattığı “cadı avı”nın otoriter rejiminin nasıl bir pekiştirme sağladığına şahit olduğu açıklanmıştır (*Le Monde Diplomatique*, Temmuz 2016).

Frankfurter Allgemeine Zeitung gazetesinin 18 Temmuz 2016 tarihli sayısında “Ist Putschen Erlaubt?” (Darbe Yapmak Meşru mudur?) konusu tartışılmıştır. “İnsan hakları demokrasinin önünde gelir” alt başlığında ise insan haklarını ihlal eden Mursi ve Erdoğan gibi liderlere karşı anti-demokratik tedbirler almanın “meşru” olduğu yönünde yorumlar yapılmıştır (URL – 4). Bu doğrultuda *Internazionale*, “Türkiye'de demokrasi başarısız olsa da öldü”; *Il Sussidiario*, “15 Temmuz'da. Darbe her zaman için kötü bir şey olmuştur -bunu biliyoruz- ancak darbeden daha kötü olan şeyler var ve bu, İslamcı-köktenci mutlak gücün ilerleme kaydetmesidir”; *Financial Times*, “Baskıların artması Türkiye'nin durumunu daha da kötüleştirecek”; *Hareetz*, “Türkiye'deki darbe girişimi... Demokratik olmayan yollarla demokrasiyi desteklemek meşru mudur?”; *Die Welt*, “Türkiye krizi: Asıl darbe şimdi başlıyor”; *Fox News*, “Türkiye'nin son umudu öldü”; *Welt Am Sonntag*, “Erdoğan güçlendi demokrasi

zayıfladı"; *CNN International*, "Binlerce kişi tutuklu, demokrasi baskı altında" (URL-6) gibi başlıklar atmış, burada aktarılan bazıları dışında Batı medyasında yer alan onlarca başka benzer yazılar da yayınlanmıştır.

İtibarsızlaştırılan Halk Direnişi

15 Temmuz Darbe girişiminde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı hedef alırken Batı medyası darbe girişiminin başarısız olmasında önemli bir yere sahip olan Türkiye halkına da olumsuz eleştiriler yöneltmiştir. Batı medyası, "halkın demokrasi devrimi", "halkın direnişi", "halkın destanı", "halkın direniş destanı", "milli direniş", "sivil direniş", "milletin zaferi" olarak tanımlanan 15 Temmuz Darbe girişimi algısında "Türkiye halkı" kimi zaman marjinalleştirilirken kimi zaman da DAES'le bağlantılı olarak sunulmuştur. Kısacası Türkiye halkının direnişi Batı medyası tarafından antidemokratik girişimlerde bulunmakla suçlanmıştır.

Halkın, sokaklara çıkarak demokrasiye sahip çıkma adına ölümü göze alması darbecilere meydan okuma anlamını taşımaktadır. Her ne kadar darbeleri kabullenmemiş olsa da önceki darbelerde sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra halk bu yasağa karşı gelmeyerek sokaklara çıkmamaya dikkat etmiştir. Önceki darbelerde yaşanmış olan acılar, yeni bir darbeye müsaade edilmemesinin zorunluluğunu toplumsal hafızalara kazımıştır. Darbecilerin TRT'de 00:13'de okudukları darbe bildirisinde sokağa çıkma yasağı ilan etmiş olmaları da bir şey değiştirmemiştir (Akıncı, 2018:111). Halk yasakları dikkate almayarak darbeye karşı tepkisini sadece sosyal medya üzerinden göstermekle kalmamış darbeye karşı direncini sokağa çıkarak ortaya koymuştur. Ancak Batı medyası halkın sokağa çıkmasını başka motiflere dayandırmaktadır. Darbe esnasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "sokaklara çıkın" çağrısına olumlu cevap veren Türkiye halkı için "koyun" benzetmesi yapılmıştır. *New York Times* gazetesi 15 Temmuz Darbe girişiminde halkın darbe karşıtı tutumunu eleştirerek "*The Erdogan supporters are sheep, and they will follow whatever he says*" (Erdoğan'ın destekçileri koyun gibidirler ve o ne derse takip ediyorlar) ifadeleri içeren bir Tweet atmıştır (URL – 5).

Batı Medyasında 15 Temmuz Darbe Girişimi Söylem Analizi başlıklı çalışmada Batı medyasının Türk halkına yönelik oryantalist yaklaşımları dile getirdiği ifade edilmiştir: "Uluslararası kamuoyunu yönlendiren Batı basını, 15 Temmuz gecesinden itibaren olayı 'yanlı bir oryantalist gelenek' içerisinde sürdürmüştür. Tıpkı Suriye ve Mısır örneklerinde olduğu gibi Batı, demokrasiyi kendi elinde tekelleştirip, bir Doğu ülkesi olarak kabul ettikleri Türkiye toplumunun demokrasiye uyumlu olmadığı fikrinde birleşmişlerdir. Bu nedendir ki Türk halkının gözünün içine baka baka darbeye 'darbe' diyememişler, kayıplarımızın ve acılarımızın üstüne bakarak, 'örtülü darbe seviciliğine girişmişlerdir' (AA, 5 Ağustos 2016).

Öte yandan Batı medyası Türkiye halkına yönelik olarak laiklik karşıtı, Erdoğan bağlı, radikal İslamcı gibi benzetmeler yaparak yaftalamaya çalışmışlardır. 15 Temmuz Darbe girişimini lakiliğin bekçiliğini yapan ordunun İslamcı olarak görülen bir devlete karşı kalkışması "kabul edilebilir" olarak değerlendirilmiştir. Darbenin ertesi günü Almanya basınında "Wächter des Laizismus" (Laikliğin Bekçisi) olarak değerlendirilen ordunun ülke idaresinde laiklik karşıtı gidişat olduğu gerekçesiyle el koyduğu haberleri yapılmıştır. Diğer taraftan *The Independent* gazetesi de insanların sokaklarda "Allahuekber" diye bağırarak dolaştıklarını ve artık İstanbul sokaklarının mini etekli vb. kadınlar için çok daha güvenli olduğu yönünde yayınlar yapmıştır. Benzer şekilde *The Washington Post*'un "Kaostaki Türkiye'nin Seküler Vatandaşları Daha Gergin" başlığı ile laiklik-islamcı çatışmasını dile getirmiştir. Başka bir örnek Avusturya ORF televizyonunda muhabir olarak çalışan Rusen Timur Aksakal isimli basın mensubunun, Erol Olçak'ın cenaze namazı esnasında "Sokaklarda laiklik karşıtı gösteriler yapılmakta ve bu laik halkı tedirgin ediyor. Bu endişelere hak veriyor musunuz? Erdoğan toplumdaki ayrışmayı ortadan kaldıracak mı?" gibi sorularla yaptığı röportajlarda, Türkiye halkının laikliğe bir karşı tutum sergilediği vurgusu yapılmıştır (URL – 4). Batı medyası hayatı pahasına da olsa demokrasiye sahip çıkan Türkiye halkını küçümseyerek itibarsızlaştırmıştır.

Sonuç

Türk siyasi yaşamında sıkça görülen askeri darbeler ülkemiz siyasetini belirleyen önemli unsurlardan birisi olagelmıştır. Ancak darbeler tarihinde ilk defa bir darbe girişimi halk tarafından bastırılmış ve geri tepmiştir. Türk siyasi tarihi açısından önemli dönüm noktalarından birisini teşkil eden 15 Temmuz darbe girişimi gündeme geldiğinde akla ilk gelen şey medya olmaktadır. Halkın darbeye karşı duruşunda medya merkezi bir rol üstlenmiştir. “Dördüncü kuvvet” olarak da tanımlanan medya küresel dünyaya yadsınamaz bir gücü temsil etmektedir.

Bu süreçte medyanın rolü oldukça etkili bir şekilde kendisini göstermiştir. Darbe ve medya ilişkisinde iki boyut ortaya çıkmaktadır. İletişim teknolojilerinin darbeye direnenler tarafından olduğu kadar darbeciler tarafından da kullanıldığı görülmüştür. Medya kimi zaman darbeciler tarafından amaçlarına ulaşmak için bir araç olarak kullanılmış, kimi zaman da darbeye karşı halkın bilgilendirilmesi ve ayaklandırılması görevini üstlenmiştir. Medya, halkın ayaklandırılmasında olduğu kadar sindirilmesinde de önemli rol oynamıştır. Bağımsız medya kuruluşlarının, internetin ve akıllı telefonların gündelik yaşamda yaygın bir biçimde kullanılır olması, önceki darbelerde olduğu gibi tek bir merkezin ele geçirilmesi ile medyanın kontrol altına alınması meselesini engellemiştir. Hatta tersine halkı darbe girişimine karşı organize etme görevi üstlenmiştir.

Ancak içeride darbeyi bastırmaya imkân veren medya, dış dünyaya bilgi aktarılması konusunda yeterli olamadığı görülmüştür. Bu darbe girişiminin Türkiye'nin otoriterleşmesine neden olacağı gibi taraflı yayınlar yapan haber siteleri, gazete ve televizyonlar ile Türkiye'nin meşru mücadelesi dış basında değersizleştirilmiştir. Özellikle FETÖ ve PKK yanlısı TV kanallarında, gazete, dergi, internet sitesi gibi mecralarda darbe girişimini destekleyen, halk direnişini değersizleştiren Türkiye'nin haklı mücadelesini diktatörlük yolunda atılan büyük bir adım olarak değerlendiren yaklaşımları ülkemiz adına önemli bir problemi ortaya çıkarmıştır. Bu problem Türkiye'nin medya alanında uluslararasılaşma ihtiyacıdır. Algı yönetimi ve manipülasyonlara gerekli cevapları verecek mekanizmalar bir an önce hayata geçirilmeli ve Batı kamuoyuna yönelik algıların belirlenmesinde etkili olacak bir politika oluşturulmalıdır. Aksi durumda halkın girişimleriyle engellenen 15 Temmuz Darbe teşebbüsü gibi gelişmeler demokrasi karşıtı gibi gösterilmeye devam edilecektir.

Kaynakça

- Ahmad, F. (2010). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*. (A. Fethi, Çev.) İstanbul: Hil Yayınları.
- Ahmad, F. (2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. (Y. Alogan, Çev.) İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akın, M. H. (2016). Türkiye'nin Darbe Hafızasının Yenilenmesi. *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi*, S.57, 37-43.
- Akıncı, A (2018). Askeri Vesayetten FETÖ Vesayetine: 15 Temmuz Üzerine Genel Bir İnceleme, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 15: 105-122.
- Aktay, Y. (2016), 15 Temmuz Sosyolojisi, *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi*, S.57, 15-31.
- Ataman, M. ve Shkurti, G. (2016), Batının Darbe Sicili ve 15 Temmuz Darbe Girişimine Tepkisi, *Adam Akademi*, 6(2), 51-73.
- Demir, S. (2016), *15 Temmuz Darbe Girişiminde Medya*, Ankara: SETA.
- Demir, S & Çağlar, İ (2017). Fetö'nün 15 Temmuz Darbe Girişiminin İletişim Stratejisi, Ankara: SETA.
- Devran, Y & Özcan, Ö (2016). 15 Temmuz Darbe Girişimi: Gelenekselden Yeniye Medya Araçlarının Kullanımı, *Academic Journal of Information Technology*, 7(25): 71-92.

- Hajdarmataj, F (2017). 15 Temmuz Darbe Girişimi Çerçevesinde Medya ve Demokrasi, *IX. Gelecekle İletişim Çalıştayı*.
- Karakaş, M. (2016a). 15 Temmuz Darbe Girişiminin Siyaset Sosyolojisi Açısından Düşündürdükleri. *Üsküdar Kültür, Sanat ve Medeniyet Dergisi*, S.3, 86-92.
- Karakaş, M. (2016b). 15 Temmuz Darbe Girişiminin Sosyolojisi Üzerine. *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi*, S.57, 79-91.
- Kayalı, K. (2005). *Ordu ve Siyaset: 27 Mayıs-12 Mart*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- KONDA, (2016). *15 Temmuz Darbe Girişimi*, (E. Balta, M. Paker, A.B. Çelik, Haz.), Ağustos, Rapor.
- RSF, “La Censure des médias au service du coup d'Etat militaire,” REPORTERS SANS FRONTIERES, (20 Ocak 2016), <https://rsf.org/fr/actualites/la-censure-des-medias-au-service-du-coup-detat-militaire>
- Sunugur, S (2016). “15 Temmuz Darbe Kalkışmasının Engellenmesinde Sosyal Medyanın Rolü”, *The Journal of Academic Social Science*, 5 (47): 597-612
- Telci, I., Efe, İ., Karadaş, T., & Çağlar, I. (2017). *15 Temmuz Darbe Girişimi ve Batı Medyası*. İstanbul: SETA.
- VoltmER, Katrin. « Comparing Media Systems in New Democracies: East meets South meet West ». *Central European Journal of Communication* 1(1): 23-41, 2008.
- Zürcher, E. J. (2002), *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 12. Baskı, (Çev. Y. S. Gönen), İstanbul: İletişim Yayınları.

İnternet Kaynakları:

- URL-1: https://www.ntv.com.tr/turkiye/batum-asker-meger-kagittan-kaplanmis,_zASyR3cck2IVvPqFSxDRA Erişim Tarihi: 14.09.2018
- URL-2: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/abdnin-3-saat-bekletti-aciklama> Erişim Tarihi: 17.09.2018.
- URL-3: <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa-birliginden-15-temmuz-aciklamasi-40520474> Erişim Tarihi: 18.09.2018
- URL – 4: <https://www.setav.org/5-soru-bati-medyasinda-15-temmuz-darbe-girisimi/> Erişim Tarihi: 08.07 2019
- URL – 5 : <https://twitter.com/nytimesworld/status/755364571389591558?lang=fr> Erişim Tarihi: 08.07 2019
- URL – 6 : <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/07/13/15-temmuza-dunyadan-gelen-ilk-tepkiler-nasildi> Erişim Tarihi: 10.07 2019

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 50 İkinci yazar/Second author % 50.
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Extended Abstract

Military intervention in politics through coups and coup attempts is a frequent phenomenon in Turkish politics. The process that started in the decline period of the Ottoman Empire continued in the Republican period and the military intervened in politics for various reasons until today. The first coup in the Republican period was the May 27, 1960 coup. This coup was followed by the 12 March 1971 Memorandum, the 12 September 1980 coup, the 28 February Postmodern coup, the 27 April 2007 e-memorandum and the 15 July 2016 coup attempt. Coup and coup attempt has turned into a recurring situation almost every 10 years. The last link of this process was the coup attempt on 15 July 2016. The July 15 Coup Attempt, which followed an unusual course of development, met with the resistance of the people. Thus, for the first time, a coup attempt failed thanks to the determined stance of the people.

Media and communication tools play a very important role in the realization and legitimation of coups. It has been seen that media and communication technologies were used by the putschists as well as by those who resisted the coup. The media was sometimes used by the putschists as a tool to achieve their goals, and sometimes it took on the task of informing and uprising the people against the coup. In short, the media played an important role not only in the uprising of the people, but also in its intimidation. Especially in the coups of May 27, 1960, September 12, 1980 and February 28, 1997, the media served as an important tool in announcing the messages of the putschists, keeping the masses under control and managing them. The putschists first seized the radio and television broadcasts. Sometimes, the media has also been used as a direct coup tool.

In this context, in the process that started with the 27 May coup and continued until the 28 February Postmodern coup, the media contributed significantly to the social legitimacy of the putschists. However, the development of internet technologies, the widespread use of smart phones, the establishment of private channels and the development of independent media played an important role in the failure of the coup for the first time. Dozens of TV channels with different tendencies, internet journalism, and the opportunity to communicate among the people through smart phones prevented the putschists from controlling the media as before, and the situation regarding the coup was reversed. TV channels, internet pages of newspapers, news portals, especially social media tools, instantly conveyed the hot images and news taken by the citizens with their own phones to the whole public, and the televisions fought to prevent the coup by making continuous live connections with the images coming from the field. In fact, Anadolu Agency, which is the official agency, immediately put on the service footage of the taking of some generals, making news about breaking the resistance of the putschists and encouraging them to surrender.

It would be useful to mention social media, which is also called new media, here. Social media became one of the symbols of the resistance on the night of the coup. According to some authors, while the social media wanted to legitimize the coup by creating a dictator perception towards President Erdoğan, while social media was active in the preparations for the coup, it also played a vital role in repelling the coup. Social networks are more than a simple device, they are announcing the problems on a global scale; They are strategic communication networks that organize all processes up to the organization of people. For this reason, during the social upheavals encountered in countries such as Egypt and Libya, the administrations tried to prevent social media. The putschists also tried to prevent the use of social media, but they failed to do so.

However, despite the success in this direction in the national media, the intense efforts of anti-Turkey centers in the international media tried to overshadow this extraordinary resistance. The July 15 coup attempt did not remain at the national level, but also caused the eyes to be turned to Turkey again and again in the international arena. Western countries, in particular, followed the developments closely and conveyed the events to the world with their own perspectives. The people who took to the streets to protect democracy claimed their political will, but this ownership was reflected in the foreign press as a key to anti-democratic practices.

The Western media, which found the political identity and policies of the state, and especially President Erdoğan, to be anti-democratic, generally supported the coup. Anti-Turkey broadcasts have always been made in the Western media. However, it is seen that President Erdoğan and the people of Turkey became the clear targets of the Western media during and after the July 15 Coup. It is possible to say that the anti-Turkey rhetoric has hardened and taken the form of an ideological conflict since the July 15 Coup. In addition to distorting the facts, the Western media also resorted to unrealistic discourses. The most striking example of this was the spread of the news that President Erdoğan fled to Germany during the July 15 coup attempt. Some western newspapers did not refrain from reporting that President Erdoğan fled the country, sought asylum in Germany, and turned his route to England as a result of his rejection. In addition, this segment, which aims to manipulate the process in the post-coup period, has devalued Turkey's legitimate struggle in the foreign press, with news sites, newspapers and

televitions making biased publications as the July 15 coup attempt will cause Turkey to become authoritarian. The approaches of Turkey, which supports the coup attempt and devalues the popular resistance, especially on pro-FETO and pro-PKK TV channels, newspapers, magazines and websites, and considers Turkey's just struggle as a big step towards dictatorship, have revealed an important problem for our country. This problem is Turkey's need for internationalization in the field of media. Perception management and mechanisms that will provide the necessary answers to manipulations should be implemented as soon as possible, and a policy that will be effective in determining the perceptions of the Western public should be established. Otherwise, developments such as the July 15 coup attempt, which were prevented by the initiatives of the people, will continue to be portrayed as anti-democratic. In this context, the study examines the role of media and communication tools in the July 15 coup attempt and the reflections of this attempt in the foreign press.